

ХИЗМАТ КЎРСАТИШ КОРХОНАЛАРИДА БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИН ТАШКИЛ ЭТИШ

Х.Ў.Пўлатов СамИСИ катта ўқитувчи

Аннотация: Мақолада хизмат кўрсатиш корхоналарида бухгалтерия ҳисобин ташкил этиш йўллари ёритилган.

Калит сўзлар: туристик хизматлар, меҳмонхона хизматлари, харажат, таннарх, таннархни аниқлаш.

Аннотация: В статье описаны способы организации бухгалтерского учета на предприятиях сферы услуг.

Ключевые слова: туристические услуги, гостиничные услуги, стоимость, стоимость, определение стоимости.

Abstract: The article describes the ways of organizing accounting in service enterprises.

Key words: tourism services, hotel services, cost, cost, cost determination.

Хизмат кўрсатиш соҳаси корхоналари бошқа тармоқ корхоналаридан турли жиҳатлари бўйича фарқланади. Шунингдек, улар бир-биридан ҳам турли жиҳатлари бўйича фарқланади. Бундай фарқлар, чунончи, ушбу соҳага кирувчи корхоналар томонидан юритилаётган фаолият турларида, уларнинг мазмунини ташкил қилувчи хўжалик жараёнлари ва муомалаларида, олинаётган даромадлар, қилинаётган сарф-харажатлар, кўрсатилаётган хизматлар таннархини шакллантириш тартибида, ҳисоб-китобларнинг шакллари ва бошқаларда ўз аксини топади. Ушбу ва бошқа жиҳатлардаги фарқлар сабабли хизмат кўрсатиш соҳаси корхоналари халқ хўжалиги тармоқлари классификаторида алоҳида гуруҳларга ажратилган, шунингдек уларнинг ҳар бирига махсус тармоқ кодлари берилган.

Фикримизча, республикамизда ҳам хизмат кўрсатиш соҳасига кирувчи алоҳида субъектларда бухгалтерия ҳисобининг ўзига хос хусусиятларини ўрганувчи фанларни шакллантириш, уларни кадрлар тайёрлаш ўқув режаларига киритиш вақти келди. Шунингдек, мамлакатимизда туризм, меҳмонхона бизнеси, уяли алоқа хизматлари, суғурта, биржа, брокерлик хизматлари, лизинг ва мулкни баҳолаш, консалтинг, инжиниринг, маиший-коммунал ва шу каби бошқа хизматлар соҳаларида бухгалтерия ҳисобига оид фундаментал дарсликлар ҳамда ўқув қўлланмаларни тайёрлаш зарурати

мавжуд. Республикамизда бундай дарслик ва ўқув қўлланмаларни ҳозиргача мавжуд эмаслиги, уларга бўлган талабнинг мавжудлиги ушбу муаммонинг тез ҳал этилишини зарурат қилиб қўймоқда.

Хизмат кўрсатиш турларининг хилма-хиллиги, уларнинг ҳар бирини ўзига хос жараёнлардан ташкил топиши ва тегишли ҳужжатлар билан расмийлаштирилиши ушбу соҳа субъектларида даромадлар ҳисобининг ўзига хос методологик жиҳатлари мавжудлигидан дарак беради. Бироқ, ҳозирги кунда республикамизда чоп этилган адабиётларда хизмат кўрсатиш соҳаси корхоналарида даромадлар ҳисобининг ўзига хос методологик жиҳатлари, чунончи уларнинг таснифи, тавсифи, таркиби, тан олинishi, ўлчаниши, ҳисоб ва ҳисоботда акс эттирилиши етарлича ўз аксини топмаган. Шунингдек, ушбу соҳа субъектлари даромадларини ҳисобга олишнинг методологик жиҳатлари бухгалтерия ҳисобига оид меъерий-ҳуқуқий ҳужжатларда ҳам махсус белгиланмаган. Буларнинг барчаси хизмат кўрсатиш соҳаси корхоналари амалиётида олинаётган даромадларни у ёки бу фаолият турлари таркибига киритишда, уларни солиқ солиш объекти сифатида шакллантиришда ва мос равишдаги солиққа тортишда айрим чалкашликларга сабаб бўлмоқда. Бундан чалкашликлар ҳамда муаммоларни, чунончи, туризм соҳаси субъектларида, бир вақтнинг ўзида ҳам харид товарлари, ҳам комисион ва консигнацион товарлар билан савдо қилувчи корхоналарда, автомобилларга эҳтиёт қисмларни сотувчи ва уларга техник хизматларни кўрсатувчи корхоналар амалиётида кўп учратиш мумкин. Шу боис ҳам, турли чалкашликларга олиб келувчи ҳолатларнинг олдини олиш, шунингдек даромадлар ҳисобини яхлит методологик тартиб асосида олиб борилишини таъминлаш учун амалдаги меъерий ҳужжатларни янада ҳам такомиллаштириш зарур. Чунончи, хизмат кўрсатиш соҳаси субъектлари даромадларини у ёки бу фаолият таркибига киритиш, шунингдек даромадлар ҳисобини юритишнинг яхлит тартибини белгиловчи моддаларни меъерий-ҳуқуқий ҳужжатлар билан мустаҳкамлаш объектив зарурат бўлиб қолмоқда.

Хизмат кўрсатиш соҳасига кирувчи субъектларнинг ҳар бир гуруҳи учун уларнинг асосий фаолиятини ташкил қилувчи хизмат турларини, ушбу хизмат турларига киритиладиган даромадларнинг аниқ таркибини, шунингдек мос равишда бу даромадларни тасдиқловчи ва уларга гувоҳлик берувчи бошланғич ҳужжатлар тизимини қатъий белгилаш лозим, деб ҳисоблаймиз. Чунончи, бизнинг фикримизча, хизмат кўрсатиш соҳаси субъектларида асосий фаолиятни ташкил қилувчи алоҳида хизмат турларидан олинган даромадлар таркибига киритиш мақсадга мувофиқ

Хизмат кўрсатиш соҳаси корхоналарида даромадларни тан олиш ҳамда ҳисобини юритишнинг бир қанча усуллари мавжуд. Чунончи, уларда даромадлар хизматлар тўлиғича кўрсатилгандан сўнг, босқичма-босқич, сарфланган харажатларга қараб тан олиниши ва мос равишда ҳисобда акс эттирилиши мумкин. Хизмат кўрсатиш соҳаси субъектлари томонидан даромадларни тан олиш ва ҳисобини юритишнинг ушбу усулларида қайси бири танлаб олинганлиги ёки уларнинг ҳар бирини қайси турдаги ишлар (хизматлар) учун қўлланилиши ҳисоб сиёсатида аниқ ифодаланган бўлиши лозим.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Камилова, Ф. К., & Хамидов, О. Х. (2007). Мехмондўстлик индустрияси.
2. Алимова, Н. К. (2021). Узбекистон мехмонхоналарида даромадлар аудитини ўтказишнинг узига хос хусусиятлари. *Экономика и социум*, (5-1 (84)), 643-647.
3. Ибрагимов, М. (2023). Узумчилик харажатлари ҳисобини такомиллаштириш масалалари. *Экономика и социум*, (4-1 (107)), 590-594.
4. Mamatkulov, M. S., & Anarkulov, A. D. (2022). Иқтисодийни модернизациялаш шароитида маҳсулот ишлаб чиқариш харажатлари ҳисобини такомиллаштириш. *Scientific Impulse*, 1(5), 389-402.
5. Ялгашов, Э. Н. (2022). Акциядорлик жамиятларида харажатлар ва даромадлар ҳисобини назорат қилиш. *Архив научных исследований*, 2(1).